

ВІДХІД ВІД КАНОНУ. САКРАЛІЗАЦІЯ БУДЕННОГО

Стаття є присвятою-визнанням, розповіддю про враження та емоції від побаченого, почутого, відчутого на виставці творів В.Красьохи. Збагнути творчість художника, пізнати глибинний зміст створених ним образів – головна мета статті.

Ключові слова: експозиція, сюжет, образ, колорит, гармонія, етюд.

В спілці художників м. Івано-Франківська відбулась персональна виставка творів В. Красьохи (2014), яка стала культурною подією, що привернула увагу небайдужих до мистецтва людей [1; 2; 3]. Наше знайомство з творчістю В. Красьохи розпочалось тільки ми ступили на поріг експозиційної зали, свіжий «подих землі», пахощі свіжескошеної трави, квітів, весняного дощу захопили нас в полон правдивого змалювання сюжетів про рідну землю, про святі далекі місця.

Студенти Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Зал Спілки художників Івано-Франківська 2014 р.

Подорож стежками одвічних цінностей – це шлях, яким йде митець в своїй творчості, фіксуючи взаємодію людини з природою, одвічну гармонію буття. Відчуті всеоточуюче почуття любові до всього земного та небесного ось найбільше досягнення, яке може подарувати художник своїми творами глядачу. З перших кроків по експозиційній залі ми розуміємо, що кожна робота зупиняє нас, запрошує відвідати мікросесвіт сюжету, дивує емоцією колориту, фактурно та текстурно дарує відчуття молекулярної структури майстерно переданого образу. Ось декілька студентів зупинились біля полотна «Жнива» (акрил, олія, 2009 р.), їх як і мене приємно бентежить нескінченність композиції, яка розтягнулась в діагональному поділі лінії горизонту. Мить праці двох жінок на жовтувато-охристомі тлі пшеничного полі та такого ж повітряного простору лаконічно і доцільно передає захоплення митця динамікою фактури рослин, одягу людей тощо.

Художник віднайшов велич та патріотизм у звичайних сюжетах з життя українських селян, передав національно-духовну ідею людини на землі, через працю усього людства. Переходячи до іншого полотна «Трапеза» (акрил, 2014 р.) потрапляєш в чисте насичене блакитно-сріблястими барвами середовище, в якому постаті робітниць в світлих хустинах на тлі охристої копиці сіна гармонійно контрастують з площиною землі в світло-сіруватих, брудних відтінках. Колорит творів художника різний, зумовлений не тільки натурними замальовками, а й світоглядним принципом, за яким майстер використовує певні кольори та їх відтінки для означення землі, повітряного середовища тощо. Це дає підстави стверджувати про напрацьовану символіку кольору з м'якими відтінковими градаціями від світла до тіні, з акцентуванням на кольоровому центрі, з тональним розпрацюванням планів полотен.

© Дяків М., 2015.

Тему одвічної селянської праці продовжує полотно «За стодолю» (олія, 2012 р.), в цій роботі як і в попередніх автор використовує прийом завищеної лінії горизонту і цим візуально збільшує та розширює передній план. Ще однією характерною ознакою живопису Красьохи є неоімпресіоністична подача сюжетів, яка полягає у створенні особливої манери передачі кольорової емоції за зразком художників-барбізонців. Саме з останніми можна провести аналогічне порівняння творів автора; першочерговим завданням є передача стану природи, людей в сюжеті, по-друге роботи викликають дуже сильні емоційні враження, що досягнуто завдяки складній кольоровій палітрі з тональними переходами, зі світловими контрастами, які формуються на фактурних поверхнях.

Справжні відчуття «живої природи» автор «ловить» як і багато художників пленеристів у відкритому діалозі з середовищем, спостерігаючи та замальовуючи, досліджуючи та аналізуючи у своїх етюдах красу та гармонію буття. Вражає монументальністю задуму полотно «Косарі» (олія, 1989–1990 рр.) по справжньому можна відчути дух ранку, коли на траві ще виблискує роса, а легенький туман не розвіяв усю містичність літньої ночі. Такий результат досягнуто завдяки перспективному виведенню чоловічих постатей, які одна за одною вириваються з сріблясто-сірого повітряного середовища. На великому передньому плані зосереджено ідею «землі» заповненої трав'яними стеблами, що граційно та ритмічно ніби колишуться від найменшого поруху. Це полотно стало центром виставкової експозиції, адже ще з дверей помічаємо його і намагаємось якнайшвидше підійти і оглянути. Звертаємо увагу на найдрібніші деталі – фактурно нанесений фарбовий шар, на рухи людей та ледь помітні силуети на самих задніх планах.

Серед етюдів автора вирізняються серії робіт присвячені Святій землі: Єрусалиму – «Єрусалим», «У гроба Господнього», «Церква св. Єлизавети», «Вознесенський жіночий монастир», «Храм Іоанна Хрестителя», «Панорама Єрусалима», «У Герасима Єгипетського», «Нагорний монастир», «Ріка Йордана»; Вифлиему – «Вифлієм», «Голгофа», «Гора Фавор», «Храм Преображення», «Храм праведної Фавіди», «Троїцький храм», «Вежа царя Давида», «Храм Успіння Богородиці», «Назарет»; Галилеї – «Храм 12-ти Апостолів», «Колодязь Марії Магдалини», «Галилейське озеро»; півостріву Сінаю – «Схід сонця», «Покровський жіночий монастир», «Гора св. Катерини»; Греції – «Урапополіс», «Порт Дафні», «Таверна», «Вотопед», «Каріос», «Дохіар», «Есхігмен», «Хіландар», «Ксіропотам», «Ксенофонт» та ін. В перелічених творах автор фіксує духовну велич святих місць Єрусалиму, Вифлиему, півострова Сінай, Галилеї, де відбувались знаменні події життя Христа. Його етюди містять факти духовного розвитку людства у вигляді певного місця або споруди, що так шануються віруючими. Одухотворена, сповнена чистими помислами Свята земля набуває дзвінкого, «сонячного» звучання в палітрі Красьохи, «живі» кольори чистої гамми планово увиразнюють світло та тінь, контрастно підкреслюють сутність середовища. «Святу землю» змальовано у співвідношеннях блакитного та жовтого, охристого та сіро-фіолетового, оливкового та синього; у відтінках «народженими» стихіями води, сонця, повітря. Знайдена митцем гармонія переходить на глядачів, через швидкі експресивні живописні мазки, вільну контрастну гаму та особливе кольорозвучання світлотіні. Біля таких робіт відчуваєш особливе пошанування до світогляду митця, до його правдивої творчості.

Якщо в серії робіт «Свята земля» Красьоха постає перед глядачем як майстер натурних замальовок, то в наступних творах ми бачимо філософію життя художника, що поєднує земне та небесне, виводячи своєрідну фабулу духовного початку з простих буденних речей. Певний символізм закладено в простий сюжет, що отримує чимале ідейне наповнення. Підходячи до кожної з таких робіт отримуєш частинку розуміння світогляду автора, ось наприклад «Взяття до неба Богородиці» (полотно, олія 2011 р.) всім відомий біблійний сюжет цієї події трактується, через символіку метафор. Пастух та корови дощового дня, повітряна маса середовища пронизана сріблясто-фіолетовою вологою і одразу приймаєш важливу для автора метафоричність передачі власних відчуттів, що ніби затверджує духовну подію, яка була і навіть в наш час твориться на землі. Йому важливо відчувати присутність Бога в кожній частині землі, і це прикметно в творі «Зішестя Святого Духа» (полотно, олія 2011 р.), де благодать сходиться на простих селян за роботою у вигляді сонячних променів. Лінію горизонту завищено масою сіна на якому розмістились люди, що майже своїми посталями торкаються сонця. Життєствердною в цій роботі є праця, яка возвеличує людину на землі і тим самим славить нас Божих створінь.

Варто відзначити своєрідність викладу сюжету художником в роботі «Успіння Богородиці» (полотно, олія 2011 р.), символізм простору осіннього пейзажу є тотожним настрою події. Застиглі в часі постаті селян, що копають картоплю є свідками, які на генетичному рівні пам'ятають,

відчувають усю трагічність дійства – смерть Матері Божої. Красьоха трактує кінець земного життя як початок нового духовного оновлення, показуючи нам глядачам в кутку композиції ледь помітну постать жінки з дитиною.

Роботи художника відмінні за змістовним наповненням, але виконані за стильовою та технічною манерою авторського живопису – колорит, силуєтна лаконічність, композиційне завищення або заниження лінії горизонту – цінні набутки, з яких викристалізовується сутність творчості митця. Отже в системі творення основними є три художніх начала, одне з яких колорит, а саме кольорова композиція створена на кольоровій гаммі певної теплохолодності. Своєрідність сприйняття митцем натурного зображення полягає через спорідненість відтінків (нюанс) малого діапазону є доказом майстерності, адже в обмеженій кольоровій палітрі майстер шукає широкий діапазон відтінків. З'являються надчуттєві кольорові поєднання, де гармонія визначається на рівні чистих та брудних, дзвінких та глухих кольорових акцентів, що в сукупності з світлотним контрастом створюють чіткі силуетні образи без визначених індивідуальних ознак. Автор не приділяє уваги ретельному прописанню деталей, а навпаки намагається відійти від реалістичного зображення залишаючи тільки «натяки» та «важливі кольорові емоції». Така філософська подача розрахована на наші емоції: схвилювання, збентеження уяви глядача та розкриття художнього епосу творчості митця.

В роботах художника є нескінченна протяжність композиції – це відбувається внаслідок змалювання площинних або перспективних планів. Різноплановість композицій зумовлено мистецькою концепцією автора, що декламує змалювання «чистого простору» всеохоплюючим людським зором, де ідея емоційного, надчуттєвого сприйняття домінує над традиційним. Колір та фактуротекстура творів автора є доказом непересічного ставлення до вічних цінностей, через миті земного буття. Розгорнутий повітряно-річковий простір твору «Ранок на Поліссі» (полотно, олія, 1986 р.) фіксує ліричний настрій природи в момент пробудження усього живого, в тому числі і людей, що є маленькою її частинкою. Не губить Красьоха цього емоційного наповнення і в інших своїх роботах «Голдгофа» (полотно, олія, 2014 р.), «Різдво Христове» (полотно, олія, 2010 р.), «Благовіщення» (полотно, олія, 2010 р.), «Різдво Богородиці» (полотно, олія, 2010 р.), «Сестри» (картон, олія, 2009 р.) та інші.

Змістове та зображувальне наповнення творів не дисонує між собою, а навпаки логічно утворює гармонійну структуру образотворчої мови з чітким розумінням усіх її компонентів. Розглядаючи антологію творів Красьохи неможливо не помітити своєрідну зміну у подачі зображення, яке втрачає усяке земне значення і набуває форм символіко-трансформаційного характеру з очевидними ознаками життєвих роздумів. Така позиція автора призводить до ретрансляції явищ та подій минулого й сьогодення з площини критерій та ідей в площину реального відтворення. В останній ми розглядаємо складні інтерпретації на життєві теми: «Пам'ятник» (полотно, акрил, 2014 р.), «Адам і Єва» (полотно, акрил, 2014 р.), «Надбаня» (полотно, акрил, 2014 р.), «Притча» (полотно, акрил, 2014 р.), «Марія та Єлизавета» (картон, олія, 2010 р.). В цих полотнах автор увиразнює манеру фактуротекстурного живопису рельєфом форм зображення, змішуючи їх з гризалевою палітрою та силуетно точними контрастними акцентами.

В нашій подорожі по галереї образів створених Красьохою знаходимо сенс гармонійної світобудови за автором. Його складне та нетривіальне розуміння речей, підсвідоме нівелювання формою та систематичне прогнозування емоції веде до створення живописних метафор, в яких категорії людських цінностей займають чільне місце. Кожний твір автора це думка, що розвивається завдяки живописним засобам на полотні або картоні; хто заглиблюється в неї, ті отримують спектр відчуттів, а ті що поверхнево розглядають – просто фіксують образний факт творення. Нам хочеться все таки досягнути хоча б частину побаченого, отримати натхнення для власних живописних експериментів та подібно до художника рефлексивно сприймати середовище.

Заключним моментом знайомства з творчістю В. Красьохи, є твори що найбільше передають трансляційно-метафоричний зміст сюжету. До них прикута увага глядачів і серед них «Адам і Єва» (полотно, акрил 2014 р.), «Пам'ятник» (полотно, акрил 2014 р.), «Баба Харитина» (полотно, олія 2004 р.), «Марія та Єлизавета» (картон, олія 2010 р.). В цих творах автор змушує замислитись на одвічні теми буття: чоловіка та жінки («Адам і Єва»), праці людини на землі за що присвоює назву «Пам'ятник», віковій самотності в роботі «Баба Харитина» та нагадує нам про величних святих – Марію та Єлисавету. Таке співставлення людських образів із здавалось би не притаманним їм змістом говорить про своєрідну любов художника до людини, про розкриття ним часового взаємозв'язку між минулим, теперішнім та майбутнім, про стосунки людини з середовищем тощо.

В. Красьоха. «Адам і Єва». Полотно, акрил. 2014 р.

В. Красьоха. «Памятник». Полотно, акрил. 2014 р.

Висновки. Художньо-естетичні координати творчості В. Красьохи пролягають, через духовно-сміслові зв'язки між людиною і середовищем, пізнанням містичної енергетики землі, які накладені на постико-філософську концепцію творчості. Сформовані авторські мотиви ідентифікують художній синтезований образ «життя», його вмотивовану спорідненість середовища. Особистий концептуалізм

визначив особливу панестетику постмодерних пошуків співіснування форми і середовища, через лаконізм художньої цінності, без зайвої на те уваги до деталей. Все видається простим, але ритм мазків по-особливому утворює симфонію оповіді і веде вглиб полотен до емоційного акценту. Джерела творчості закорінені у митця з самого дитинства і пов'язані з поліськими селами, з полями, ланами. Особлива манера компоновання творів та пластичні опрацювання поверхні полотна утворюють сакральний мікрокосмос старозавітного буття.

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : www.volart.com.ua/art/krasoxa/.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : www.krasokha.com/Biography.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : www.vezha.org/499/.

Статья является посвящение-признание, рассказ о впечатлениях и эмоциях от увиденного, услышанного, прочувствованного на выставке произведений В.Красьохы. Понять творчество художника, познать глубинное содержание зміст созданных им образов – главная цель статьи.

Ключевые слова: экспозиция, сюжет, образ, колорит, гармония, этюд.

This paper is the original dedication, admittedly, a story about the experiences and emotion of what he saw, heard, felt. Capturing the artist's work, to know the deeper meaning created the image – the main goal of this work.

Key words: exposition, plot, image, harmony, sketch.

УДК 748.5

Наталія Гілязова

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ВІТРАЖА

У статті розглянуто процес трансформації мистецтва вітража на теренах України, зокрема західного регіону. Простежено та визначено основні етапи розвитку західноукраїнського вітражництва.

Ключові слова: вітраж, вітражництво, скло, стиль, етап.

Розвиток західноукраїнського вітражництва тісно пов'язаний з історією краю, з розвитком культурно-мистецької естетичної думки України та сусідніх країн, історичними умовами їхнього життя. Стилiстично твори змінювались під впливом різних суспільних чинників та згідно з мистецьким середовищем епохи. Кожний вітраж – це витвір мистецтва, створений у межах художньої системи свого часу.

Виробництво гутного скла на теренах України ґрунтовно досліджене в працях вітчизняних науковців Ф. Петрякової [10] та М. Станкевича [12]. Значним внеском у вивчення західноукраїнського вітражного мистецтва є праці Р. Грималюк [3;4]. До питань історії та відродження українського вітражництва зверталася І. Гах [1;2]. Розумінню процесів становлення вітражного мистецтва у часи радянської влади сприяли праці дослідників монументального мистецтва: Л. Жоголь [5], А. Півненко [7].

Мета статті – простежити та систематизувати етапи трансформації західноукраїнського вітражного мистецтва.

На підставі різних публікацій є можливість зафіксувати в певній хронологічній послідовності розвиток українського вітражництва, зокрема скловиробництва на теренах України.

Виробництво кольорового скла бере початок від Київської Русі. Літературні джерела опосередковано розповідають про церкви Галича та Перемишля, в яких у вікнах були «римські шкла» (XI ст.). Факти про їхнє використання в цей час дуже незначні, оскільки зразки кольорового декоративного скляного мистецтва не збережені [10, с. 34, 21].

У деяких публікаціях є згадки про склоробні майстерні IX – XI ст., методи виготовлення та склад скломаси, з якої майстри склодуви робили знамениті «лунні» скельця княжих часів. Це був один з методів виготовлення листового скла, поширений в Україні виключно до XVI ст. Українські склоробні майстерні того часу називаються «гутами» від німецького HUTTE, що означає будинок, в якому є скловарна піч [1, с. 16; 10, с. 48].

© Гілязова Н., 2015.